

Startnotitie

Het Tielse sociaal domein:
duurzaam in evenwicht

Inhoud

Inleiding	1
2.Analyse	2
3.Missie.....	4
4. Visie	5
5.Strategie	5
6.Hoe gaan we verder?	17
Bijlagen:	19

Inleiding

Een grote groep inwoners in Nederland leeft in armoede. Stress daarover leidt tot verslechterde gezondheid. In gezinnen kan dit leiden tot spanningen en tot problemen bij de opvoeding van kinderen. De vergrijzing zorgt voor een hogere zorgvraag. Tegelijkertijd is er minder personeel dat zorg kan bieden. Er is een groot woningtekort voor starters en mensen die uitstromen uit instellingen en statushouders. Mensen voelen zich buitengesloten omdat zij op veel fronten niet mee kunnen doen in de samenleving. In wijken met veel inwoners in een kwetsbare situatie heerst een gevoel van onveiligheid.

In Tiel is de situatie zeker niet anders. Tiel kent veel sociale (jeugd)problematiek en gezondheidsproblematiek. Er zijn veel gezinnen met een bijstandsuitkering en kinderen die in armoede leven. Veel inwoners zijn praktisch opgeleid, de laaggeletterdheid lijkt groot. Dit leidt tot meer kansongelijkheid van bepaalde groepen inwoners. Daarnaast maakt dit dat een deel van onze inwoners kwetsbaar is voor multiproblematiek (GGZ, verslaving, dakloosheid) en criminele invloeden.

De kwetsbare positie van inwoners vraagt om een integrale en gerichte aanpak. Een gezamenlijke aanpak van afdelingen binnen de gemeentelijke organisatie, maatschappelijke organisaties en inwoners in Tiel. De laagdrempelige voorzieningen en de professionals die daar werken staan wel onder druk. Tekort aan gekwalificeerd personeel, oplopende kosten en beperkte budgetten maken dat verandering nodig is. Het is urgent om op korte termijn fundamentele stappen te zetten. Met gebundelde geldstromen, landelijke akkoorden (GALA, IZA, Hervormingsagenda Jeugd, Toekomstscenario kind en gezinsbescherming) en wetten stuurt ook het Rijk op een integrale aanpak door gemeenten. Om te voldoen aan landelijke wetten en afspraken is het verstevigen van de sociale basis in Tiel en investeren in preventie noodzakelijk. De sociale basis moet worden versterkt door meer samenhang en verbinding van waaruit we preventief én gericht de problematiek Tiel voorkomen en aanpakken.

Als gemeente Tiel hebben we daarnaast de ambitie om te groeien naar eigentijdse en kleurrijke Hanzestad met een evenwichtige bevolkingsopbouw. Dit laatste betekent dat we meer draagkrachten aan Tiel moeten binden. Om een aantrekkelijke stad te zijn voor deze groep helpt deze sociale problematiek die Tiel kenmerkt niet. Daarbij versterkt dit, zonder aanpassingen, ook de kloof tussen arm en rijk in de stad.

Willen we antwoord hebben op het beroep dat op ons wordt gedaan om de sociale problematiek het hoofd te bieden én onze ambities realiseren? Dan zullen we dingen moeten veranderen en kunnen we niet op dezelfde voet verder gaan.

We hebben daarom de inrichting van ons sociaal domein goed geanalyseerd. Vervolgens hebben we met elkaar bepaald wat ons te doen staat (missie en visie) en hoe we daar willen komen (strategie). Daarbij beginnen we niet opnieuw maar bouwen we voort op de basis die we in Tiel hebben. Zo willen we werken aan een integrale en duurzame aanpak die antwoord biedt op boven beschreven opgaven en vraagstukken.

Deze notitie is bedoeld om de start van deze aanpak binnen de gemeente te verankeren en van kaders te voorzien. Ook geeft deze notitie inzicht in wat er nog nodig is om deze aanpak tot uitvoer te kunnen brengen. Deze startnotitie vormt de basis voor een visiedocument Sociaal domein. Hieruit vloeien in een later stadium de programmaplannen en uitvoeringsprogramma's voort.

2. Analyse

Landelijk

Landelijk en regionaal spelen er allerlei ontwikkelingen die ons voor een aantal uitdagingen stellen. We leven langer, dit betekent dat de groep ouderen groeit en onze samenleving vergrijst. We zien een steeds grotere schaarste in de zorg en ondersteuning. Zo hebben we aan de ene kant de krapte op de arbeidsmarkt als het gaat om personeel in zorg en welzijn én de toenemende druk op de dragende middengroep. Dat zijn de inwoners tussen de 20 en 60 jaar op wie niet alleen een beroep wordt gedaan voor (vrijwilligers)werk, maar ook voor mantelzorg en het gezin. Aan de andere kant is de verwachting dat de zorgvraag naar huisartsen en ziekenhuiszorg flink gaat toenemen (in 2030 15% meer dan in 2018).

De krapte op de woningmarkt in combinatie met het groeiend aantal eenpersoonshuishoudens en de tendens dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen, zorgt voor steeds hogere huur- en huisprijzen. Dit betekent dat met name jongeren en jonge gezinnen nauwelijks mogelijkheden hebben om een (betaalbare) woning te vinden.

Lokale vraagstukken en problematiek

Al deze ontwikkelingen zijn van invloed op de mogelijkheden en beperkingen die de gemeente Tiel heeft om antwoord te geven aan de maatschappelijke uitdagingen en vragen. Wat belangrijker is, is dat deze ontwikkelingen een impact hebben op het dagelijks leven van onze inwoners (in werk, wonen, onderwijs en zorg) en zichtbaar worden in een groeiende tweedeling in de samenleving door sociaaleconomische gezondheidsverschillen. Deze verschillen tekenen zich duidelijk in de Tielse wijken af.

We zien voor Tiel de volgende grote uitdagingen:

Concentratie aan sociale problematiek en bestaansonzekerheid in Tiel

Tiel kent relatief veel sociale problematiek. De bevolking van de gemeente Tiel wordt gekenmerkt door een relatief grote groep inwoners met lage sociale economische status (SES). Dit betekent dat deze inwoners een laag inkomen, een laag opleidingsniveau, gebroken gezin en slechte behuizing hebben en (in sommige gevallen) met werkloosheid te maken hebben. De gevolgen van de lage SES worden zichtbaar in relatief hoge cijfers op het gebied van armoede, slechte gezondheid en onderwijsachterstanden bij kinderen en concentreren zich in bepaalde wijken.

Toegankelijkheid van het sociaal domein en stevige sociale teams

Gemeenten zijn, vanuit verschillende wet- en regelgeving, verantwoordelijk voor de toegang tot zorg en ondersteuning in het sociaal domein. Een goed toegeruste toegangsfunctie en stevige lokale teams worden gezien als sleutel om zorg en ondersteuning beter te organiseren, waarbij het perspectief van de inwoner meer centraal komt te staan. De ervaringen van de afgelopen jaren, het landelijke Verbetertraject toegang en de afspraken in de Hervormingsagenda Jeugd zijn aanleiding voor het opstellen van een landelijk richtinggevend kader Toegang voor het sociaal domein. Het kader zet een basisniveau voor de gemeentelijke toegang, lokale teams en dienstverlening aan inwoners in kwetsbare en complexe situaties neer. Om aan de landelijke uitgangspunten (basisniveau) en daaraan (in de Hervormingsagenda Jeugd) gekoppelde bezuinigingen te kunnen voldoen zal de Sociale Poort in Tiel, met onder andere team Informatie en Advies, verder moeten worden doorontwikkeld.

Cruciale momenten in levensfasen

Ieder levensloop van de mens kent cruciale momenten die risico's met zich meebrengen. Dit zijn gebeurtenissen zoals de geboorte van een kind, het verlies van een partner of de overgang naar de

puberteit. In de levensloopbenadering gaat het erom risicofactoren zoveel mogelijk te voorkomen en in de overgang beschermende factoren zoveel mogelijk te bevorderen. In onze inputanalyse hebben we de belangrijkste risicofactoren in de levensloop van de inwoners in Tiel in beeld gebracht, zie bijlage 1.

Intergenerationele problematiek

De sociale problematiek heeft vaak een intergenerationeel karakter. Dit betekent dat kinderen die opgroeien in gezinnen waar problemen zoals armoede of huiselijk geweld spelen, in hun latere leven zelf vaak opnieuw te maken krijgen met dezelfde soort problemen. We zien dat bepaalde problemen in Tiel in stand blijven ze worden van generatie op generatie overgedragen. Kinderen herhalen patronen en problemen van ouders en geven deze vervolgens ook weer door aan hun eigen kinderen.

Samenkracht & gemeenschap

In Tiel hebben we verschillende wijkverenigingen, wijkregisseurs en wijkwethouders. Daaromheen bevinden zich vele maatschappelijke organisaties zoals scholen, sport- en cultuurverenigingen, zorg- en welzijnsorganisaties en de gemeente zelf. Met elkaar investeren we in het verbeteren van de sociale cohesie en het versterken van de leefbaarheid in onze wijken en dorpen.

In onze analyse zien we dat bepaalde Tielse wijken een concentratie aan sociale problemen kennen. In deze wijken stapelen zich forse problemen, zoals armoede, werkloosheid, eenzaamheid en laaggeletterdheid, op. Dit maakt de inwoners van deze wijken kwetsbaar en heeft negatieve invloed op de kracht en de redzaamheid van de wijkgemeenschap. De samenhang en verbondenheid in deze wijken staan onder druk.

Investeren in een sterke sociale basis is noodzakelijk om deze kwetsbare inwoners te activeren en zodanig te ondersteunen dat ze zo goed mogelijk zelfstandig kunnen leven en in de maatschappij meedoen. Daarnaast hebben we sterke, leefbare wijken en dorpen nodig waar samenhang en verbondenheid onder inwoners is vanuit gedeelde normen en waarden en waar inwoners zich erkend en herkend voelen.

Veel jeugdproblematiek

In Tiel speelt verder relatief veel jeugdproblematiek. Tiel heeft in vergelijking met de regiogemeenten namelijk het hoogste percentage kinderen dat leeft in armoede, de meeste jeugdcriminaliteit en hoogste jeugdwerkloosheid. Ook heeft Tiel landelijk een van de hoogste percentages jongeren dat gebruik maakt van jeugdhulp. Verder scoort Tiel hoger dan het regionale gemiddelde op het gebied van kindermishandeling.

Opvallende urgente problemen in Tiel

Op basis van de analyse en aan de hand van de data, feiten en onderzoeken onderscheiden we acht opvallende problemen in Tiel die urgent zijn. Dit zijn de problemen waarop de gemeente Tiel opvallend negatief scoort in vergelijking tot andere gemeenten in de regio én waartussen op wijkniveau zeer opvallende verschillen te zien zijn.

Problematiek	% in Tiel in vergelijking met regio Rivierenland of Gelderland-Zuid
Moeite met rondkomen	24% van de Tielse inwoners heeft moeite met rondkomen In Gelderland Zuid is dit 18%
Leefbaarheid in wijken	35,4% van onze inwoners (19 tot 45 jaar) is woonachtig in een wijk met een lage leefbaarheidsscore

	In Nederland is dit gemiddeld 9,1%
Hoog risico op onderwijsachterstanden	22% van de Tielse peuters in 2023 behoort tot de groep peuters in Nederland met een hoog risico op onderwijsachterstand *
Hoog percentage laaggeletterdheid	17% van de inwoners is laaggeletterd * In de regio Rivierenland is dit 11%
Veel inwoners voelen zich eenzaam	50% van de inwoners is eenzaam In Gelderland Zuid is dit 44%
Overgewicht	55% van de inwoners heeft te maken met overgewicht. In Gelderland Zuid is dit 49%
Psychische klachten	24% van de inwoners heeft psychische klachten In Gelderland Zuid is dit 20%
Stress	21% (heel) veel stress op één of meerdere gebieden In de regio Rivierenland is dit 19%

* Dit percentage is berekend op basis van de demografische gegevens die we als gemeente niet kunnen beïnvloeden

In bijlage 2 is te zien hoe bovenstaande problematiek zich manifesteert in de verschillende wijken in Tiel.

Wat kunnen we concluderen op basis van deze analyse?

- De sociale problematiek in Tiel is al jaren op een niveau dat gemiddeld genomen (ver) boven het landelijke en regionale gemiddelde ligt;
- Demografische ontwikkelingen leiden de komende jaren tot een steeds hogere druk op het sociaal domein;
- De zorgkosten stijgen en de tekorten aan personeel nemen toe;
- Ons stelsel wordt, zonder beleidsaanpassingen en de hiervoor benodigde investeringen, onhoudbaar;
- Het wordt complex om lokale gemeentelijke ambities te realiseren.

3. Missie

Op basis van de opbrengsten van de analyse en onze ervaringen in de praktijk komen we tot de onderstaande missie.¹

Met elkaar bouwen we aan een gezonde, vitale en sterke samenleving in Tiel

- Iedereen heeft recht op bestaanszekerheid: toegang tot een woning, onderwijs, zorg en voldoende en voorspelbaar inkomen
- Sterke wijken buurten en dorpen, we vertrouwen en stimuleren gericht de kracht van inwoners
- Iedereen kan meedoen, we gaan uit van de mogelijkheden en talenten van inwoners
- We zijn er voor onze inwoners in elke levensfase, ook als het tegenzit
- We willen gelijke kansen voor alle inwoners
- Samen bouwen we aan een betere toekomst voor nieuwe generaties

Een gezonde, vitale en sterke samenleving bouwen we natuurlijk niet alleen vanuit het sociaal domein. Hierop zijn veel meer factoren van invloed die zich buiten het sociaal domein bevinden.

¹ Deze missie is nog niet getoetst bij maatschappelijke partners en inwoners. Dit moet nog plaatsvinden in het vervolg van dit traject,

Denk aan veiligheid, bereikbaarheid, woningbouw, duurzaamheid en economie. Het samenspel tussen deze terreinen en het sociaal domein is cruciaal om onze missie waar te maken en vooruitgang te boeken met betrekking tot de grote sociale problemen in Tiel.

4. Visie

Zoals blijkt uit de inputanalyse hebben we in Tiel een grote opgave in het sociaal domein. We hebben geprobeerd een realistische visie op te stellen waar wel ambitie uit spreekt.² We willen de komende periode het volgende bereiken:

- We hebben met elkaar de bestaanszekerheid in Tiel vergroot (onderwijs, inkomen, zorg en wonen);
- We leven gezonder en vitaler in Tiel;
- We zien sprankelende voorbeelden van samenkracht die leiden tot meer sociale cohesie in de wijken en dorpen;
- We hebben kansengelijkheid van onze inwoners vergroot;
- Ondersteuning is dichtbij, toegankelijk en tijdig beschikbaar;
- Eerste resultaten zijn zichtbaar in het doorbreken van intergenerationele problemen;
- Tielse sociale basis sluit aan op de vraagstukken in de Tielse samenleving: het goede versterken en ruimte bieden voor ontwikkeling;
- Onze jeugd heeft meer perspectief en groeit gezond en veilig op.
- Onze inwoners worden vitaal oud

5. Strategie

Uit onze analyse blijkt de noodzaak om ons beleid en aanpak in het sociaal domein bij te stellen. We voldoen aan onze wettelijke taken en helpen veel inwoners. Toch is de sociale problematiek in Tiel (nog steeds) groter dan in vergelijkbare gemeenten en zijn we onvoldoende voorbereid op de toekomst. Op basis van onze analyse, landelijke beleidsontwikkelingen en wetenschappelijke inzichten komen we tot vier strategische uitgangspunten van waaruit we ons beleid en aanpak willen gaan bijstellen.

Integraal

Door integrale samenwerking tussen verschillende professionals en organisaties ontstaat er een samenhangende ondersteuning die beter aansluit bij de complexe hulpvragen van inwoners dan wanneer iedereen afzonderlijk te werk gaat. Integraal werken zorgt ervoor dat alle aspecten van iemands leven kunnen worden meegenomen in de hulpverlening. Dit betekent dat problemen op verschillende levensgebieden, zoals werk, gezondheid, en sociale relaties, in samenhang worden aangepakt. Dit voorkomt dat inwoners van het kastje naar de muur worden gestuurd en zorgt ervoor dat hulp sneller en beter aansluit bij de behoeften. Een integrale aanpak helpt ook bij het vroegtijdig signaleren en aanpakken van problemen, waardoor escalatie kan worden voorkomen. Dit is niet alleen beter voor de inwoners, maar bespaart ook kosten op de lange termijn. Door de integraliteit te verbeteren kunnen we effectiever en efficiënter werken. Dit komt ten goede aan zowel de inwoner als de gemeentelijke organisatie.

² Deze visie is nog niet getoetst bij maatschappelijke partners en inwoners. Dit moet nog plaatsvinden in het vervolg van dit traject,

Gericht

Door ongelijk en meer gericht te investeren kunnen we achterstanden verminderen en gelijkere kansen creëren voor iedereen. Dit houdt in inzet vergroten in wijken en buurten waar de behoefte het grootst is en specifieke levensfasen zoals jeugd en ouderdom ondersteunen met gerichte programma's. Dit leidt uiteindelijk tot een evenwichtigere samenstelling van de bevolking.

Versterken van de sociale basis

De sociale basis definiëren we als volgt:

“Het geheel van informele sociale verbanden (buurten, groepen, verenigingen, netwerken, gezinnen) aangevuld en ondersteund vanuit de lokale overheid, organisaties, diensten en voorzieningen, die het mogelijk maakt dat inwoners de mogelijkheden hebben om te participeren in sociale relaties op een manier die hun welzijn, capaciteiten en individueel potentieel verbetert”

Onderzoeken bevestigen dat een sterke sociale basis kan bijdragen aan het oplossen van kansenongelijkheid, eenzaamheid en gezondheidsverschillen. Voor een houdbaar stelsel in het sociaal domein zullen we de beweging van ziekte en zorg naar gezondheid en preventie moet maken. De zogenaamde 'beweging naar de voorkant'. Om deze gewenste beweging goed te kunnen maken, is het nodig de sociale basis te versterken. Met meer oog voor de menselijke maat en de nabijheid van ondersteuning en zorg, vanuit de leefwereld of de situatie van de inwoner, gebiedsgericht en domein-overstijgend. Deze versterking van de sociale basis is des te meer nodig in onzekere tijden waar veel verandert, de sociale samenhang onder druk staat en mensen met financiële zorgen worden geconfronteerd.

Investeren in preventie

Preventie gaat over het voorkomen van problemen of de verergering daarvan door te anticiperen op wat mogelijk gaat komen. Al jaren is er volop aandacht voor preventief werken aan gezondheidsbevordering. Met het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA) groeit de aandacht voor preventief werken door welzijnsbevordering. Een belangrijke ontwikkeling, want gezond en sociaal hangen samen. De verwachtingen van preventie zijn hoog gespannen. Tegelijkertijd, zo blijkt uit diverse onderzoeken, blijven investeringen door gemeenten landelijk achter of wordt er zelfs bezuinigd. Hierdoor blijven veel mogelijkheden onbenut. Met name de collectieve werkwijzen (het werken in en met groepen), waar juist veel mogelijkheden lijken te zitten, komen hierdoor nog onvoldoende uit de verf. Hier ligt ook voor de gemeente Tiel nog een flinke opgave.

Vier programmalijnen: ontwikkelen en investeren in samenhang

Vanuit bovenstaande uitgangspunten willen we via vier programmalijnen antwoord geven op de maatschappelijke opgaven binnen het sociaal domein om de bestaande (vaak intergenerationale) problematiek aan te pakken, te doorbreken en te voorkomen.

Deze programmalijnen hangen met elkaar samen en moeten elkaar versterken. Het leven van onze inwoners kent immers ook geen schotten. Inwoners vragen ondersteuning op verschillende levensdomeinen, die met elkaar samenhangen en dus ook in samenhang opgepakt moeten worden. Dit wordt tevens afgedwongen door het Rijk met gebundelde geldstromen, akkoorden en wetten waarbij een integrale, collectieve en preventieve aanpak vanuit gemeenten noodzakelijk is.

Dit zijn de programmalijnen:

- **Bestaanszekerheid**

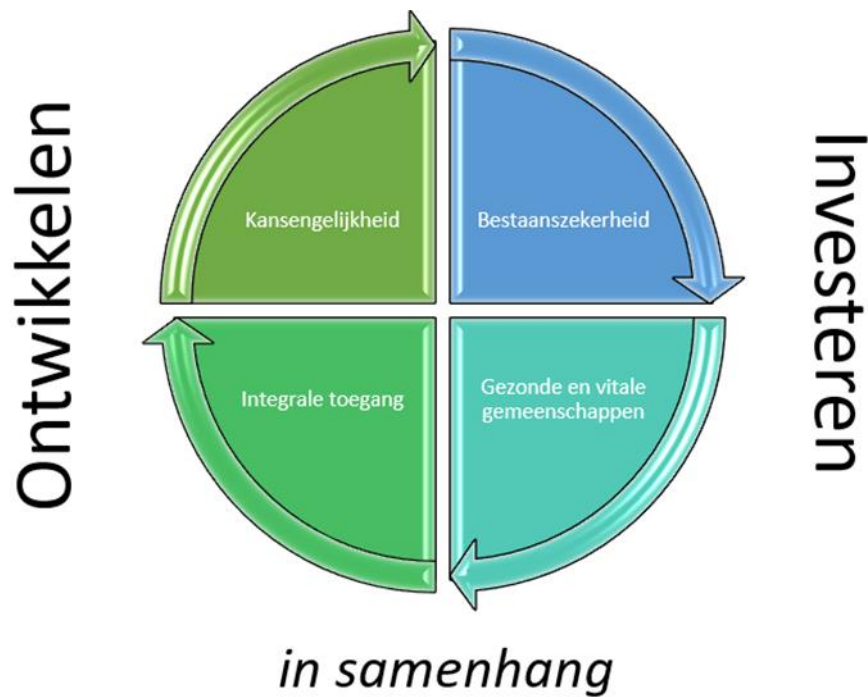
Als mensen zich geen zorgen hoeven te maken over hun basisbehoeften, kunnen ze zich richten op persoonlijke groei en maatschappelijke participatie. Dit vermindert stress en bevordert een betere geestelijke en lichamelijke gezondheid.

- *Gezonde en vitale gemeenschappen*
Gezonde gemeenschappen zijn die waarin mensen zich veilig, ondersteund en verbonden voelen. Dit wordt bevorderd door sociale cohesie en inclusie, waar iedereen de kans krijgt om deel te nemen en bij te dragen. Gezonde gemeenschappen zorgen voor een omgeving waarin mensen kunnen floreren en zich ontwikkelen
- *Integrale Toegang en sterke sociale teams (Sociale Poort)*
Door integrale toegang en sterke sociale teams krijgen alle individuen, ongeacht hun achtergrond, gelijke kansen om de zorg en hulp te ontvangen die ze nodig hebben. Dit helpt om gezondheidsverschillen te verkleinen en zorgt ervoor dat iedereen dezelfde mogelijkheden heeft om gezond en productief te zijn. Integrale zorg en ondersteuning zorgt er ook voor dat mensen betere ondersteuning krijgen op hun vraagstukken over verschillende levensgebieden. Dit vermindert de onzekerheid over basisbehoeften zoals gezondheid en welzijn, waardoor mensen zich veiliger en stabielere voelen in hun dagelijks leven.
- *Kansengelijkheid*
Wanneer mensen gelijke toegang hebben tot onderwijs, werk, wonen en andere middelen, kunnen ze hun potentieel beter benutten. Dit leidt tot een meer rechtvaardige en inclusieve samenleving

Positieve cyclus

Wanneer bovenstaande vier lijnen samenkomen, ontstaat een positieve cyclus:

Kansengelijkheid leidt tot betere bestaanszekerheid, wat op zijn beurt bijdraagt aan gezondere gemeenschappen. Gezonde gemeenschappen ondersteunen weer de voorwaarden voor kansengelijkheid en bestaanszekerheid, waardoor een duurzame en veerkrachtige samenleving wordt opgebouwd. Vanuit een integrale toegang en met sterke sociale teams kan breed worden ingezet om de kansengelijkheid en bestaanszekerheid van inwoners te verbeteren wat weer bijdraagt aan gezonde en vitale gemeenschappen.

Voortbouwen op wat er al is en innoveren waar nodig

We beginnen gelukkig niet op nul. Met de programmalijnen bouwen we deels voort op het bestaande beleid en daarin ontwikkelde projecten en aanpak, zoals de Sociale poort, aanpak eenzaamheid, armoedebelief en onderwijskansenbeleid. Ze passen binnen de programmalijnen en worden waar nodig aangevuld en versterkt. De kunst zal zijn het goede te behouden en door te ontwikkelen en waar nodig meer integrale interventies met elkaar te verbinden zodat de verschillende interventies elkaar versterken. Ook zal resultaatsturing bijdragen tot stevige evaluaties en steeds opnieuw 'finetunen' zodat we daadwerkelijk vooruitgang boeken. Daarnaast vraagt de omvang en complexiteit van de sociale problemen in Tiel dat we dapper durven zijn en onorthodoxe methoden en aanpakken gaan inzetten. We moeten innoveren, buiten de lijntjes kleuren en soms zaken rigoureus anders durven aanpakken als we resultaten willen boeken.

Programmalijn: Bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid zien we als een basisvoorwaarde voor een gezond en vitaal leven. Onder bestaanszekerheid verstaan we toegang tot zorg, werk, inkomen, woning en onderwijs en veilig wonen. Bestaansonzekerheid is schadelijk voor mensen. Zeker als zij zich in een situatie bevinden zonder uitzicht om daar op korte termijn uit te komen. Armoede en financiële problemen zorgen bij onze inwoners voor stress en zijn bovendien risicofactoren voor huiselijk geweld en kindermishandeling. De stress die samenhangt met bestaansonzekerheid kan mensen ziek maken, zorgt voor schaamte en heeft grote invloed op de sociale relaties met eenzaamheid als gevolg.

We willen investeren in het verminderen van bestaansonzekerheid voor inwoners die in de knel zitten, zodat hun inkomen, werk of woonsituatie voldoende en voorspelbaar is.

Bestaanszekerheid			
Wat doen we goed?	Wat moeten we versterken/uitbreiden?	Wat verwachten we hiervoor nodig te hebben?	Wat kan het ons opleveren?
• Vroegsignalering waardoor een brede uitvraag/analyse mogelijk • Bereik minimaregelingen is redelijk, gebruik sport en cultuurfondsen stijgt • Tielse schuldhulpverlening is toegankelijk en voldoet aan de kwaliteitseisen • Klanttevredenheid van schuldhulpverlening is goed (cijfer: 8) • Er is steeds meer samenwerking in de regio en tussen lokale samenwerkingspartners • Signalen van betalingsachterstanden worden	• Preventie en vroegsignalering • Bereik minimaregelingen verhogen • Coaching en nazorg --> gedragsverandering en voorkomen recidive • Samenwerking met relevante partners zoals bewindvoerders en grote lokale werkgevers verbeteren. • Extra aandacht bij levensgebeurtenissen • Meer zichtbaar en aanwezig in wijken met veel problematiek waar (te) weinig gebruik wordt gemaakt van ondersteuning	• (Financieel) Investeren in preventie, vroegsignalering en minimaregelingen Wijk GGZ • Capaciteit voor de aanwezigheid wijken en het versterken van de samenwerking met relevante partners • Meer capaciteit om werkgevers en werknemers te ondersteunen.	• Betere bestaanszekerheid voor inwoners. Dit heeft naar verwachting ook positieve gevolgen voor het aantal hulp- en ondersteuningsvragen aan de gemeente • Minder mensen die (opnieuw) te maken krijgen met problematische schulden. Dit kan voor de gemeente leiden tot een kostenbesparing in het sociaal domein • Meer veilige buurten en wijken

opgevolgd, er volgt snel een hulpaanbod • Er zijn nauwelijks woningontruimingen als gevolg van betalingsachterstanden • Goede samenwerking Werkzaak Rivierenland • Veel mensen met loonkostensubsidie aan het werk • Door gebruik van innovaties kunnen meer mensen meedoen op de arbeidsmarkt	• Meer zicht en grip op de leefbaarheid in de wijken • Inzet van jobcoaches om uitval op de werkplek te verkleinen • Nog meer werkgevers benaderen voor het creëren van een inclusieve arbeidsmarkt, inzicht geven in mogelijkheden • Meer inzetten op SROI social return on investment		
--	--	--	--

Programmalijn: Gezonde en vitale gemeenschappen

De gezondheid van mensen is deels het gevolg van eigen leefstijl en gedrag, maar ook de situatie en omgeving waarin mensen leven hebben gevolgen voor hun gezondheid. Gezond samenleven staat in Tiel, en in het bijzonder in een aantal wijken, onder grote druk. De inwoners in die wijken hebben met meerdere problematieken te maken, hebben vaak geen sociaal netwerk om problemen het hoofd te bieden. Door de toenemende psychische problematiek, vergrijzing en minder arbeidspotentieel om de zorgvraag op te vangen, zal de zorgbehoefte groter worden dan de (professionele) zorg aankan. Een grotere groep inwoners zal ook mantelzorger zijn. Daarnaast zien we dat overgewicht een 'stille pandemie' aan het worden is met grote sociale gevolgen en zorgkosten. Problematisch overgewicht belemmert mensen om mee te doen in de samenleving en op de arbeidsmarkt.

Gezonde en vitale gemeenschappen			
Wat doen we goed?	Wat moeten we versterken/ uitbreiden?	Wat verwachten we hiervoor nodig te hebben?	Wat kan het ons opleveren?
• We hebben convenant met alle huisartsenpraktijken in Tiel • Wijk GGZ • We demedicaliseren door Welzijn op recept • We hebben afspraken gemaakt met partners en vastgelegd in een lokaal sport- en preventieakkoord • We stimuleren inwoners om te sporten en bewegen door de inzet van buurtsportcoaches van Heel Tiel Beweegt • We stimuleren gezonde leefstijl door o.a. Rookvrij Tiel	• Preventie en vroegsignalering • Meer aandacht voor de ondersteuning van ouderen in de gemeente. • Samenwerking met huisartsen en medisch- en zorgdomein verder versterken • Samenwerking met formele en informele partners in de sociale basis versterken • Meer zichtbaar en aanwezig in wijken • Extra aandacht bij levensgebeurtenissen • Meer zicht en grip op de leefbaarheid in de wijken	• (Financieel) Investeren in preventie, vroegsignalering jongerenwerk • Capaciteit voor de aanwezigheid wijken en het versterken van de samenwerking met relevante partners Meer zichtbaar en aanwezig in wijken	• Meer gezonde en vitale inwoners. Dit heeft naar verwachting ook positieve gevolgen voor het aantal hulp- en ondersteuningsvragen aan de gemeente omdat inwoners langer zelfstandig thuis kunnen wonen ijk GGZ • Meer sociale cohesie in de wijken. Dit leidt naar verwachting tot minder overlast en criminaliteit

Programmalijn: Integrale toegang en sterke sociale teams (Sociale Poort)

In deze programmalijn staan een laagdrempelige proactieve toegang tot ondersteuning en krachtige, goed bereikbare lokale wijkteams centraal. De lokale wijkteams die aanwezig zijn op plekken (of nabij) waar inwoners van nature komen, direct hulp bieden en, als nodig, schakelen met gemeentelijke afdelingen, collectieve voorzieningen en aanvullende expertise. De wijkteams zijn voor alle inwoners, vormen voor hen het vertrouwde gezicht en blijven aanspreekpunt zo lang als nodig.

Onze gemeentelijke toegang en lokale wijkteams zijn:

- 1) dichtbij
- 2) werken integraal
- 3) met mandaat

Deze programmalijn sluit aan op het landelijke richtinggevende kader Toegang, lokale teams en integrale dienstverlening en de afspraken (in het verwachte) convenant Sterke Sociale teams van de VNG.

Integrale toegang en sterke sociale teams			
Wat doen we goed?	Wat moeten we versterken/ uitbreiden?	Wat verwachten we hiervoor nodig te hebben?	Wat kan het ons opleveren?
• We hebben één loket waar inwoners terecht kunnen met al hun vragen • Klanttevredenheid over de gemeentelijke uitvoering van Jeugd en Wmo is goed • Er ligt een goede basis voor samenwerking met de uitvoeringsorganisaties	• Inrichten van een integrale toegang en sterke sociale teams van 0-100 jaar met voldoende expertise om inwoners goed te kunnen ondersteunen. • Verschuiving van inzet: meer preventieve collectieve interventies i.p.v. individuele hulp en ondersteuning • Een sterke verbinding met de sociale basis en goed contact met zorgaanbieders.	• (Financiële) investeringen voor: • Het inrichten van de toegang voor inwoners • Vormen van sterke sociale teams • Preventieve inzet van sociale teams • Integrale afstemming en samenwerking intern op het gebied van o.a. wijkgericht werken, excellente dienstverlening en fysieke leefomgeving	• Verbeterde dienstverlening aan inwoners • Sneller en eerder de juiste hulp beschikbaar voor inwoners. Naar verwachting leidt dit tot minder doorverwijzingen naar dure specialistische hulp en daarmee een kostenbesparing voor de gemeente

	• Meer regie en sturing door implementatie van AVE methodiek • Gezamenlijke werkprocessen voor alle uitvoerende partijen in het sociaal domein	• Hernieuwde samenwerkingsafspraken met partners in de sociale basis, de 1^e en de 2^e lijn	
--	---	---	--

Programmalijn: Kansengelijkheid

We willen dat onze inwoners zich naar eigen vermogen ontwikkelen, meedoen en zich gezien en gesteund voelen. Daarom investeren we in kansen en een inclusieve samenleving. Daarbij zoeken we steeds naar slimme, collectieve oplossingen en bieden we maatwerk waar dat nodig is.

De kans op een goed leven hangt nog steeds grotendeels af van waar je woont. Kinderen die in kwetsbare situaties (intergenerationele) achterstanden in gezondheid en kansen oplopen, kunnen deze op latere leeftijd nauwelijks of niet meer inhalen. Daarom investeren we ongelijk om kansen te bieden aan inwoners in kwetsbare situaties. In alle levensfasen, doorlopend en op sleutelmomenten waarop mensen het moeilijk hebben. Dat betekent dat we sommige wijken en individuen meer aandacht en middelen geven dan anderen.

Kansengelijkheid			
Wat doen we goed?	Wat moeten we versterken/ uitbreiden?	Wat verwachten we hiervoor nodig te hebben?	Wat kan het ons opleveren?
• Verbinding tussen medisch en sociaal domein t.b.v. gezinnen in kwetsbare situaties (Kansrijke Start) • Samenwerking met onderwijs wordt steeds beter (Pilots Wijkteams op school en Jongerenwerk op school) • We zetten de voorlichting over VVE met huisbezoeken wijkgericht in • We investeren in verschillende aanpakken/ interventies die kansengelijkheid ten goede komen. Deze projecten zijn onder meer gericht op laaggeletterdheid, inclusie, scheiden (kies-training, oudertraining), voor- en vroegschoolse educatie	• Preventie en vroegsignalering door uitbreiding van effectieve interventies zoals Stevig ouderschap, wijkteam op school en de doorontwikkeling van jongerenwerk. • Meer zichtbaar en aanwezig in wijken • Extra aandacht bij levensgebeurtenissen • Samenwerking tussen formele en informele partners in de sociale basis versterken	• (Financieel) Investeren in preventie en vroegsignalering • Capaciteit voor de aanwezigheid wijken en het versterken van de samenwerking met relevante partners	• Betere kansen voor inwoners. • Dit heeft naar verwachting ook positieve gevolgen voor het aantal hulp- en ondersteuningsvragen aan de gemeente omdat inwoners in kwetsbare situaties sneller in beeld zijn en zo vroegtijdig ondersteuning kunnen krijgen. • Meer sociale cohesie in de wijken. Dit leidt naar verwachting tot minder overlast en criminaliteit. • Hiermee wordt een belangrijke impuls gegeven aan het versterken van de preventieve, sociale basis in de gemeente Tiel. We verwachten hiermee de inzet van duurdere zorg in de 1ste en 2de lijn te verminderen.

• Laagdrempelige ondersteuning voor gezinnen, kinderen en jongeren (Home-Start, Match, Kind aan huis) • Ontmoeting ouders (mamacafé)			
---	--	--	--

Wat gebeurt er als we niks doen?

- Sociale problematiek in Tiel blijft bestaan of wordt erger
- We sluiten niet aan bij (nieuwe) wetgeving en ontwikkelingen
- We innoveren niet: we zijn onvoorbereid op de toekomst
- Het stelsel wordt onbetaalbaar³: gekoppeld hieraan zullen ook de kosten in het sociaal domein stijgen
- We missen kansen waar het gaat om landelijke financiering van programma's
- We zullen niet in staat zijn bezuinigingen te realiseren die noodzakelijk zijn en worden opgelegd door het rijk.
- De tweedeling tussen arm en rijk in Tiel zal toenemen. Segregatie en polarisatie, met alle maatschappelijke spanningen, onrust en onveiligheid tot gevolg. Dit komt niet ten goede van de leefbaarheid in de wijken en maakt de ambitie van Tiel om een aantrekkelijke, bruisende stad te worden lastig.

Sturen en bijsturen

Onze maatschappelijke opgaven vragen om doelgerichte sturing op samenhang. Programmasturing is een werkwijze die zorgt voor overzicht en maakt het doelgericht kiezen van de meest effectieve en efficiënte inspanningen mogelijk. Het levert samenhang, organiseert de samenwerking en geeft de mogelijkheid om te sturen op het geheel. Deze werkwijze onderscheidt zich doordat het is gebaseerd op visie, (verander)strategie, doelgerichtheid, verbinding, commitment en vertrouwen.

Uit alle landelijke onderzoeken blijkt dat de beweging die we moeten maken (van curatief naar preventief) alleen mogelijk is door langdurig te investeren. Het veranderen van de manier van leven in onze gemeenschappen vraagt tijd. Langjarige onderzoeken in zowel Nederland als het buitenland bevestigen dat looptijden van minimaal 5 tot 10 jaar nodig zijn om daadwerkelijk veranderingen te realiseren (voorbeeld: IJslandse model: drankgebruik onder jongeren).

Aan de hierboven globaal beschreven programmalijnen willen we duidelijke doelen gaan verbinden (gekoppeld aan onze visie). Deze worden vervolgens uitgewerkt in kritische succesfactoren, KPI's en norm/ target. Op basis hiervan wordt een dashboard gebouwd (zie onderstaand voorbeeld). Deze manier van werken maakt (bij)sturing en doelgericht kiezen van de meest effectieve en efficiënte inspanningen mogelijk.

³ Een raming van de Nederlandse zorguitgaven laat zien dat de collectieve zorguitgaven tussen 2025 en 2060, zonder beleidsaanpassingen, zullen toenemen van bijna 11 naar ruim 18 procent van het bbp. De grootste stijging vindt plaats, mede onder invloed van de vergrijzing, in de langdurige zorg.

Kansengelijkheid	Doel	Kritische succesfactor	Procesindicator	KPI (succes indicator)	Norm/target
Huidige situatie			Hoe meten we onze inzet?	Hoe meten we het succes?	
Onderwijs 3. Onderwijs (22%⁴ kinderen met risico op onderwijsachterstand)	Minder kinderen met risico's op onderwijsachterstanden	Stimulerend en taalrijk opvoedmilieu Deelname voorschoolse educatie Ouderbetrokkenheid	Aantal VVE-verwijzingen	Aantal kinderen dat deelneemt aan voorschoolse educatie Aantal huishoudens dat gebruik maakt van vergoeding	19 % van de Tielse peuters in 2027 behoort tot de groep peuters in Nederland met een hoog risico op onderwijsachterstand

6. Hoe gaan we verder?

Met deze startnotitie is de basis gelegd voor een nieuwe werkwijze in het sociaal domein. Om echt uit de startblokken te komen zijn er nog wel wat stappen te zetten en moeten nog de nodige bruggen worden geslagen.

Vervolg inhoudelijk proces: uit de startblokken

- *Participatieproces (gemeenteraad, verschillende afdelingen en uitvoerende teams, stakeholders, adviesraden)*
De eerste contouren van de nieuwe werkwijze zijn gebaseerd op inhoudelijke bronnen, cijfers en ervaring en expertise vanuit de gemeente. Voor draagvlak en borging binnen de Tielse samenleving zal voor de verdere uitwerking een participatieproces met de gemeenteraad, interne organisatie, maatschappelijke partners en adviesraden worden doorlopen. In bijlage 3 hebben we het participatieproces dat we willen doorlopen verder uitgewerkt.
- *Uitwerking van programmalijnen in concrete doelen en met meetbare indicatoren*
De programmalijnen zijn op hoofdlijnen uitgewerkt. De programmalijnen moeten verder worden uitgewerkt. Hieraan moeten concrete doelen en meetbare indicatoren worden gekoppeld. Het participatieproces moet hier ook input voor leveren.
- *Programmalijnen vertalen naar uitvoeringsprogramma's op activiteitsniveau*
De programmalijnen moeten uiteindelijk worden vertaald in jaarlijkse uitvoeringsplannen met acties en activiteiten en de daarvoor benodigde investeringen.

Financiën

Startbudget

Om uit de startblokken te komen en voor te kunnen sorteren op de uitvoeringsfase is een startbudget nodig. Met dit startbudget wordt geïnvesteerd in de verder ontwikkeling van de programmalijnen, het opstellen van de uitvoeringsprogramma's, de uitvoering van het uitgebreide participatieproces en structureel accuraat inzicht krijgen in de situatie van Tiel en hoe de inwoners Tiel ervaren.

⁴ Dit percentage is berekend op basis van demografische gegevens die we als gemeente niet kunnen beïnvloeden.

We verwachten budget nodig te hebben voor:

- Participatieproces:
 - o (Regievoering op de) inhoudelijke uitwerking en afstemming met de interne organisatie
 - o (Regievoering op de) inhoudelijke uitwerking en afstemming met sociale partners
 - o Informeren en ophalen gemeenteraad
 - o Informeren en ophalen adviesraden
- Opzetten van een dashboard “zo staat Tiel ervoor” op basis van GGD, RIVM en CBS statistieken. Deze dashboards zullen in eerste instantie worden gebruikt om de programmalijnen verder uit te werken en dienen als basis voor monitoring.
- Ophalen aanvullende ontbrekende informatie d.m.v. een Leefbaarheidsmonitor Tiel
- Aanvullende expertise
- Ontwikkeling en uitwerking programmalijnen
- Opstellen businesscase

Bovenstaande opsomming is indicatief. Voor over wordt gegaan tot daadwerkelijke inzet van budgetten zal eerst een concreet voorstel worden uitgewerkt en ter besluitvorming worden voorgelegd aan de directie en worden afgestemd met portefeuillehouders. Vervolgens kan de uitvoering voortvarend worden opgepakt.

Als dekking voor bovenstaande (indicatieve) kosten stellen we voor het Ontwikkelbudget Sociale Poort in te zetten. In deze reserve is nog ruim €400.000,- beschikbaar. Dit is naar verwachting voldoende om bovenstaande kosten te kunnen dekken.

Toekomstige investeringen

Om de echte kanteling naar de voorkant te kunnen maken én te kunnen blijven voldoen aan onze gemeentelijke verplichtingen verwachten we dat er stevige investeringen nodig zijn op alle vier de programmalijnen. De uitwerking van de programmalijnen en uitvoeringsprogramma's moet hier meer inzicht in gaan geven. Een deel van deze toekomstige uitgaven kan mogelijk (op termijn) worden gefinancierd uit her-allocatie van de huidige middelen. Tevens willen we breed onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor alternatieve financiering zoals subsidies en dergelijke.

Regionale samenwerking

Met de decentralisatie hebben we de zorg en ondersteuning dichterbij de mensen kunnen organiseren. We hebben veel meer gevoel gekregen: wat speelt er bij de inwoners. Toch hebben we nog niet altijd het antwoord op vraagstukken. Gemeenten om ons heen worstelen met dezelfde vraagstukken. Samenwerken in de regio biedt mogelijkheden om expertise en middelen te bundelen en sluit aan bij de regionaliseringsopgave van het rijk. Het leggen van verbindingen voor de ontwikkeling en uitvoering van onze opgaves in het sociaal domein met regiogemeenten is dan ook noodzakelijk en wenselijk.

Voorlopige planning

Wat	Wanneer
Vaststellen startnotitie	Februari 2025
Participatieproces	Q1 2025 en Q2 2025
Visie Sociaal domein en indicatieve programmaplannen	Perspectievennota 2025
Definitieve programmaplannen	Vóór november 2025 (Begrotingsraad)

Bijlagen:

1. Levensloop en risicofactoren per fase
2. Acht opvallende urgente problemen sociaal domein in Tielse wijken in beeld
3. Participatieproces intern en extern
4. Sociale basis (afbeelding)